

 DOI: 10.22124/jol.2024.26488.2447

Research Article

University of Guilan

Iranian association of penal law

Criminal law Research
A Biannual Journal

Vol . 15, No.2, Fall (2024) & Winter 2025(Serial 30)

Responsive regulatory approach to control urban crimes and violations, proposal of an executive model

1. Jafar Sarvi,

PhD student of Criminal Law and Criminology, Department of Law, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran.

2. Mohammad Farjiha,

Associate Professor of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran (Corresponding Author: mohammadfarajiha@gmail.com)

3. Abbas Sheikholeslami,

Associate Professor, Law Department, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran.

Submit Date:2024/01/16

Accept Date:2024/11/23

Abstract:

Today, the daily life of citizens is affected by the occurrence of a type of violation of regulations that occur as a motivation to live in cities, and its continuation and high rate, in addition to depriving citizens of their comfort, requires dealing with them and criminal intervention, which itself creates a complex social problem in cities. has brought. This violation of regulations, which are called urban crimes and violations, has drawn an unacceptable future for cities that is not worthy of continuation. As a way out, the use of the criminal justice system and harsh and coercive actions are on the agenda. The resulting consequences involve a significant part of the citizens in criminal procedures and involve heavy costs. Using the descriptive-analytical method and based on library sources and law analysis, this article concludes that the approach of responsive regulation has criteria that can work more effectively, and based on the design method of the pyramid of responsive regulation, suitable pyramid with this approach suggests and explains.

Key Words: *responsive regulation, urban crimes and violations, pyramid, executive model, intervention*

1. Introduction

The extensive development of cities has made them declare the new century as the century of cities, however, the rapid growth without a plan and the lack of appropriateness between the available resources has caused a decrease in the quality of life of the residents and the occurrence of behaviors on their part that have occurred in the city and in connection with the city management. And it is called under the title of urban crimes and violations. Their characteristic is a deep dependence on urbanization and the daily life and livelihood of citizens. Among those categories, waste crimes, urban environmental crimes, and urban nuisance violations can be mentioned

The control of these crimes and violations, which are currently carried out with one-dimensional, coercive and judicial approaches, under this pretext, without considering the contexts of occurrence and the legitimate needs of citizens, and relying on complex regulations and power-based processes, the result is nothing but the intensification of the fight against poverty, the creation of social divisions. And a lot of ineffective interventions have not had huge costs.

This is despite the fact that various reasons, such as unemployment, poverty, bad urban governance, and weakness in the way of setting regulations, can be counted for the occurrence of urban crimes and violations, and relying only on removing the manifestations of the occurrence and abstracting the interventions from the social and cultural context of the occurrence and transferring it to the judicial context. , indicating the lack of deep understanding of these behaviors and the reasons why they occur and responding favorably to them, which has led to uniform and inflexible responses.

Continuation of this approach is not only not fair, but in many cases, it does not seem smart and possible, because it targets the life and livelihood of citizens. Making a living, in the shelter of chronic unemployment and lack of work skills, leaves no choice but to participate in informal economic activities (such as peddling, collecting dry waste, traveling in smoky cars, working in urban nuisance and polluting jobs) to live and survive. And these cases are exactly what are called crimes and violations and are dealt with forcibly.

Iran has the highest rapid growth rate of urbanization in the world and proportionally, it has seen the greatest impact of these actions, so that the way of controlling urban crimes and violations is now one of the main concerns of the rulers. In some cases, using coercive control has caused security problems for the country and not only failed to solve the ever-increasing challenge, but despite spending huge material and social costs, it has put the society in the process of social fragmentation. It seems that Iran's judicial and executive system should also adopt this method in order to make interventions efficient and reduce their unfortunate consequences.

This article seeks to answer the question that to what extent the current processes of controlling urban crimes and violations in Iran have responsive regulation criteria? Based on the answer to the first question and according to the design method of responsive regulation pyramid, the implementation model for urban crimes and violations should include what stages of provinces?

2. Methodology

Based on a research method based on logical and hermeneutic analysis of the content of laws, regulations and documents related to urban crimes and violations, this article has tried to evaluate the level of compliance of the processes and executive procedures of the interventions with the principles and strategic principles governing responsive regulation. Based on the pyramid of responsive regulation, he proposes and describes a pyramid model that deals with urban crimes and violations..

3. Results and Discussion

When the issue is to survive and have a minimum life, for intervention, one should use methods that use coercion as the last solution, and with the issue of people's livelihood, depending on their conditions and considering the methods of solving the problem, be more cautious and Kara should respond. The experience of the big cities of the world indicates that all these cities have faced this challenge and to solve it, they have changed their intervention policies towards benefiting from a multi-dimensional solution, based on the context and based on the solution of the problem. In the meantime, the high level of the responsive regulatory method meeting these criteria gives this approach the ability to emerge as a priority option.

The design of 5-layer regulatory pyramids, with a high variety of intervention tools, in addition to ensuring the accountability of the interveners regarding the level, type and extent of the intervention, and also avoids the unnecessary use of coercion in relation to citizens. It creates a certain level of confidence in observing the contexts of crimes and violations in order to avoid anti-poor results.

4. Conclusions

Considering the necessity of promoting the principle of participation for city management and having beneficial results that are less expensive than the criminal justice system, and the wide ability to convince citizens not to repeat and focus on areas that prevent poor or disabled people from being exposed to intervention due to their poverty Responsive regulation is compatible with the goal of intervening in urban crimes and violations, provided that its implementation, which can be different in any implementation field, has the local characteristics of the implementation site.

The legal and executive system of intervention in urban crimes and violations of Iran is not regulatory, which has caused its inefficiency. In this domain, the Iranian legislator, preferably local, should develop the circle of legitimate activities of the citizens and define the order based on which the self-regulated people and their concerns have the most participation in its definition. Interventions should be designed in stages depending on the audience The use of agents and elements of power is pursued as a last resort, and the goal of forcing citizens to comply is to be resolved by designing phased pyramids that include diverse and flexible actions and are focused on the areas of urban crimes and violations. Preparation of specialized institutions for the implementation of responsive regulation and its requirements, as well as serious efforts to involve the regulated in the processes and regulations governing the regulation of their activities, persuading citizens to follow the laws, removing redundant regulations and reducing licensing centers.

5. Selection of References

Ayres Ian And John Braithwaite/ Tripartism: Regulatory Capture And Empowerment/1991/Available At [Http://Johnbraithwaite.Com](http://Johnbraithwaite.Com)/Retrieved 22novambers2023

Babajani, Irfan; Abdullah, Afshin. (1400). The possibility of applying alternatives to criminal prosecution against natural and legal persons in the laws of Iran and France. *Research Journal of Islamic Law*, 22((series 53)), 155-182. [In Persian]

Braithwaite Valerie/Regulatory Theory Foundations And Application/2017/Available At [Https://Www.Jstor.Org/Stable/J.Ctt1q1crtm](https://Www.Jstor.Org/Stable/J.Ctt1q1crtm)/Retrieved22novambers2023

Braithwaite,j/ Linking Crime Prevention to Restorative Justice /1998/ Ausralian National University/Available at [Https://Www0.Anu.Edu.Au](https://Www0.Anu.Edu.Au)/Retrieved22novambers2023

Braithwaite.J /Minimally Sufficient Deterrence/2018/Available At <http://128.135.181.078>/Retrieved22novambers2023

Braithwaite.J/ Street-Level Meta-Strategies: Evidence on Restorative Justice and Responsive Regulation/2021/. Available At [Http //: Www.Annualreviews.Org](http://Www.Annualreviews.Org)/Retrieved22novambers2023

Bromley Ray/Street Vending And Public Policy: A Global Review/ *International Journal Of Sociology And Social Policy* · February 2000/Available At: 10.1108/01443330010789052/Retrieved22novambers2023

Citation:

Sarvi, J. & Farjiha, M. Sheikholeslami, A (2024&2025), "Responsive regulatory approach to control urban crimes and violations, proposal of an executive model", *Criminal Law Research*, 15(30), pp. 95-109. DOI: 10.22124/jol.2024.26488.2447

Copyright:

Copyright for this article is transferred by the author(s) to the journal, with first publication rights granted to *Criminal Law Research*. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

رویکرد تنظیم‌گری پاسخگو به کنترل جرائم و تخلفات شهری، پیشنهاد الگوی اجرائی

۱- جعفر سروی ^{ID}

دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی مشهد، مشهد، ایران.

۲- محمد فرجیها* ^{ID}

دانشیار گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

✉ mohammadfarajiha@gmail.com

۳- عباس شیخ‌الاسلامی ^{ID}

دانشیار گروه حقوق واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۰۳	تاریخ ارسال: ۱۴۰۲/۱۰/۲۶
-------------------------	-------------------------

چکیده:

امروزه زیست‌روزانه شهروندان از وقوع گونه‌ای از نقض مقررات متأثر گردیده که به انگیزه زیستن در شهرها روی می‌دهند و تداوم و نرخ بالای آن، افزون بر سلب آسایش شهروندان، مستلزم برخورد و مقابله کیفری با آن‌ها بوده که خود مسئله اجتماعی پیچیده‌ای را در شهرها به وجود آورده است. این نقض مقررات را، که جرائم و تخلفات شهری می‌نامند، آینده‌ای ناپذیرفتنی برای شهرها ترسیم نموده که درخور تداوم نیست. به‌عنوان راهکار برون‌رفت، به‌کارگیری سامانه عدالت کیفری و اعمال برخوردهای سخت و قهری سرلوحه کار قرار گرفته است. پیامدهای حاصله بخش قابل توجی از شهروندان را درگیر رویه‌های کیفری نموده و هزینه‌های سنگینی را در بر دارد. این مقاله با بهره‌مندی از روش توصیفی-تحلیلی و بر پایه منابع کتابخانه‌ای و تحلیل قوانین نتیجه گرفته است که رویکرد تنظیم‌گری پاسخگو^۱، برخوردار از سنجه‌هایی است که می‌تواند مؤثرتر عمل نماید و بر اساس روش طراحی هرم تنظیم‌گری پاسخگو، هرم فراخور با این رویکرد را پیشنهاد و تشریح نموده است.

واژگان کلیدی: مداخله کیفری، تنظیم‌گری پاسخگو، جرائم و تخلفات شهری، الگوی اجرائی،

مقدمه

توسعه گسترده شهرها باعث گردیده تا سده نوین را سده شهرها^۱ اعلام نمایند. رشد پرشتاب بدون برنامه^۲ شهرها و عدم تکافوی منابع، باعث کاهش کیفیت زیست ساکنان آنها و وقوع رفتارهایی از سوی ایشان گردیده که در گستره شهر و در پیوستگی با مدیریت شهری روی داده و تحت عنوان جرائم و تخلفات شهری نام برده می‌شود. ویژگی آن‌ها وابستگی ژرف با شهرنشینی و چگونگی زندگی روزمره و معیشت شهروندان می‌باشد. از آن دسته می‌توان به جرائم پسماندی، جرائم محیط‌زیست شهری و تخلف مزاحمت شهری ... اشاره کرد. کنترل این جرائم و تخلفات، که هم‌اکنون با رویکردهای تک‌بعدی، قهری و قضائی صورت می‌گیرد و به این بهانه، بدون مدنظر داشتن زمینه‌های وقوع و نیازهای مشروع شهروندان و با تکیه بر مقررات پیچیده و فرایندهای قدرت مدار صورت می‌گیرند، نتیجه‌ای جز تشدید پیکار با تهیدستان، ایجاد شکاف‌های اجتماعی و انبوهی از مداخلات بی‌ثمر با هزینه‌های هنگفت نداشته است. این در حالی است که دلایل مختلفی، همانند بیکاری، فقر، حکمرانی بد شهری و ضعف در شیوه مقررات گذاری را می‌توان برای وقوع جرائم و تخلفات شهری برشمرد و تکیه بر صرف رفع مظاهر وقوع و انتزاع مداخلات از بستر اجتماعی و فرهنگی وقوع و انتقال آن به بستر قضائی، نشانگر عدم دریافت عمیق از این رفتارها و چرایی‌ها وقوع و پاسخ دهی پسندیده به آن‌ها بوده که منجر به پاسخ‌های متحداالاشکال و غیرمنعطف گردیده است. قطعاً این روش، روش مناسب مداخله برای این دست از نقض‌ها نمی‌باشد. (Hoshiari, Dariush, 1401:289)

تداوم این رویکرد دیگر نه تنها عادلانه نیست، بلکه در بسیاری مواقع هوشمندانه و امکان پذیر نیز نمی‌نماید، چراکه زیست و معیشت شهروندان را هدف قرار داده است. تهیه معیشت، در پناه بیکاری مزمن و فقدان مهارت‌های کاری، چاره‌ای جز حضور در فعالیت‌های اقتصادی غیر رسمی، (همانند دست‌فروشی، گردآوری زباله خشک، مسافرکشی با خودروی دودزا، اشتغال در مشاغل مزاحم شهری و آلاینده) برای زندگی کردن و زنده ماندن برای شهروندان باقی نمی‌گذارد. (Hashmi Abdul Rasul, 1401:520) و این موارد دقیقاً همان چیزی است که جرائم و تخلفات نامیده شده و به صورت قهری با آن‌ها برخورد می‌گردد. زمانی که موضوع زنده ماندن و داشتن حداقل زندگی است، روش‌هایی را باید برگزید که به‌کارگیری اجبار، آخرین راهکار بوده و با موضوع معیشت مردم، بسته به شرایط ایشان، با مدنظر قرار دادن روش‌های حل مسئله، محتاط‌تر و کارآ پاسخ‌دهی شود. تجربه شهرهای بزرگ دنیا حاکی از آنست که تمامی این شهرها نیز با این چالش روبرو بوده‌اند و برای حل آن، سیاست‌های مداخله‌ای خود را به سمت بهره‌مندی از راهکاری چند بعدی، زمینه محور و مبتنی بر حل مسئله تغییر داده‌اند.^۳ در این میان میزان بالای برخورداری روش تنظیم گری پاسخگو از این معیارها، این استعداد را به این رویکرد می‌دهد که به‌عنوان گزینه‌ای دارای اولویت رخ نماید. (Braithwaite John, 2021:311)

ایران بالاترین نرخ رشد سریع شهرنشینی در دنیا را به خود اختصاص داده (Mehran Mina, 2018: 592) و متناسباً، بیشترین تاثیر از این افعال را دیده است به‌گونه‌ای که کنترل جرائم و تخلفات شهری هم‌اکنون از دلوپس‌های اساسی حکمرانان می‌باشد. در مواردی بکار بردن کنترلی قهری باعث بروز مشکلات امنیتی برای کشور نیز گردیده است و نه تنها نتوانسته چالش روزافزون را چاره نماید، بلکه علیرغم صرف هزینه‌های هنگفت مادی و اجتماعی، جامعه را در گذر چندپارگی اجتماعی قرار داده است.

1. 'urban millennial' or 'city millennial'

2. Unplanned urbanization

۳. برای بررسی بیشتر تغییر سیاست‌های مداخله‌ای شهر لندن به آدرس اینترنتی زیر مراجعه گردد.

<https://www.gov.uk/government/publications/impacts-of-anti-social-behaviour-on-individuals-and-communities>

به نظر می‌رسد سامانه قضائی و اجرایی ایران نیز می‌باید برای کارآمد نمودن مداخلات و کاهش پیامدهای ناگوار آن‌ها، این روش را اختیار نماید. این مقاله به دنبال پاسخ‌گویی به این پرسش است که فرایندهایی کنونی کنترل جرائم و تخلفات شهری در ایران تا چه میزان از معیارهای تنظیم‌گری پاسخگو برخوردار است؟ و بر پایه پاسخ پرسش نخست و با توجه به روش طراحی هرم تنظیم‌گری پاسخگو، الگوی اجرائی ویژه جرائم و تخلفات شهری، دربرگیرنده چه مراحل و لایه‌هایی باید باشد؟ از این‌رو روی ابتدا با روش پژوهشی بر پایه تحلیل منطقی و هرم‌نوتیک محتوای قوانین، مقررات و اسناد مرتبط با جرائم و تخلفات شهری را بررسی کرده و میزان برخورداری فرایندها و رویه‌های اجرائی مداخلات را از مبانی و اصول راهبردی حاکم بر تنظیم‌گری پاسخگو مورد ارزیابی قرار می‌دهد و در نهایت بر پایه هرم تنظیم‌گری پاسخگو، الگویی هرمی متناسب با جرائم و تخلفات شهری را پیشنهاد و تشریح می‌نماید.

۱. تعریف تنظیم‌گری پاسخگو

تنظیم‌گری پاسخگو را ایده‌ای بر پایه عدالت رویه‌ای و ساختار سلسله‌مراتبی دانسته (Nobahar, Rahim; Shah Begi, Iman, 2019: 523) و دلیل اقبال به آن را باور جرم‌شناسان به اینکه مسئله تنها کشف راهکار کارآمد نیست، بلکه ایجاد انگیزه در ذینفعان برای اجرای آن است، بیان کرده‌اند (Braithwaite John, 2021: 211). برانگیختن انگیزه شهروندان برای رعایت قوانین و مشارکت، از مهم‌ترین مسائل پیش روی شهرها و دلواپسی مشترک مدیران شهری و جرم‌شناسان است، از این‌رو هر دوجه دنبال طراحی روش‌های نوینی هستند که بتواند مسئله را چاره کند. تنظیم‌گری پاسخگو، از این‌گونه گنجایش برخوردار است تا با حل مسئله از راه توانمندسازی نهادهای مردمی و ایجاد انگیزه برای ایشان، مداخله را کارآمد کند (Jonathan Kolieb, 2015: 139) و این نقش را با طراحی فرایندهای منعطف و زمینه‌محور با طراحی هرم‌های تنظیم‌گری انجام می‌دهد. به‌طور کلی هرم تنظیم‌گری، بر کشف نقاط قوت یک بزهکار یا متخلف و تقویت آن و گفتگو، پیش‌تر از وضع و اجرای قاعده، بسته به ویژگی‌ها زمینه‌ای و با منطق اختصاصی ایشان استوار است. از این‌رو در طراحی هرم تنظیم‌گری، برای افراد با صنف متفاوت، از منطق متنوع و متناسب استفاده می‌شود. (Braithwaite John, 2018: 75)

و اداری نمودن شهرنشینان به پیروی از قانون، بیش از آنکه نیازمند تنبیه باشد، نیازمند دلگرمی است و بیش از آنکه درخور بکار بردن اجبار و زور عیان باشد، نیازمند بکار بردن آن در لفافه است و بیش از آنکه نیازمند هراس باشد، نیازمند اقناع آنان تا ایشان را در مسیر عدم مشارکت قرار ندهد. این‌همه، معیارهای اصلی تنظیم‌گری پاسخگو است. در تنظیم‌گری پاسخگو اجبار نهان در هرم‌های آن، در مواردی از اجبارهای معمول نیز بیشتر است. به هر روی مسئله این است که از اجبار غیرضرور که باعث تنش بیشتر می‌گردد، خودداری شود. در این اندیشه، متخلف با شبحی^۱ از مجازات در پس زمینه تهدید می‌شود، اما هرگز در پیش زمینه این تهدید نمود نمی‌کند، (Braithwaite John, 2018: 208) در این رویکرد بهره‌مندی از ضمانت‌اجراهای مدنی، انضباطی و صنفی در اولویت اجرا پیش‌تر از به‌کارگیری مجازات کیفری قرار دارد و بیش از آنکه سعی در کم کردن خطرات تنظیم‌شوندگان داشته باشد، برافزایش فرصت‌های رفتاری ایشان پافشاری دارد. (Jonathan Kolieb, 2015: 147) از سوی دیگر مجریان را نیز آگاه از این موضوع می‌کند که در مورد سطح مداخلات و روش و شیوه اجرای آن‌ها می‌بایست پاسخگو باشند (Jonathan Kolieb, 2015: 139) عنصری که می‌تواند از پیامدها مداخله بر لایه‌ها ضعیف جامعه بکاهد.

۲. فرایند کنونی کنترل جرائم و تخلفات شهری از دیدگاه تنظیم‌گری پاسخگو

در این بخش به میزان برخورداری فرایندهای کنونی مداخله در جرائم و تخلفات شهری از معیارهای تنظیم‌گری پاسخگو پرداخته می‌شود. به‌طور کلی روش کنترل فعلی جرائم و تخلفات شهری، بر به‌کارگیری روش‌های کیفری و سنتی تکیه داشته و از رویکرد کنترل و فرمان آ و دستورات از بالا به پائین استوار است. مقایسه میان بعضی از فرایندهای تنظیم‌گری پاسخگو با رویکرد کنونی،

1. Ghost

2. Command and control

بیانگر شکاف عمیق میان ایندوست. به عنوان نمونه از جهات عمده تنظیم گری پاسخگو، تعامل میان تنظیم کننده و تنظیم شونده است که از آن به عنوان سه جانبه گرایی^۱ نام برده می شود. در این روش سعی می گردد، مشارکت سازمان های غیردولتی در فرآیند نظارتی به سه شیوه زیر تقویت گردد: نخست، به سازمان غیردولتی و همه اعضای آن دسترسی به تمام اطلاعات را که در اختیار تنظیم کننده است را می دهد. دوم اینکه به سازمان غیردولتی توانایی گفتگو با نهادهای تنظیم گر می دهد.

سوم اینکه، با سازمان غیردولتی همانند یک دادستان خصوصی برخورد کرده و جایگاهی برای شکایت یا پیگرد قانونی طبق قانون تنظیم کننده اعطا می کند. (Ayres Ian and John Braithwaite, 1991:441). اگر فرایند مداخله در جرائم و تخلفات شهری را همانند مثلثی بدانیم، می توان گفت یک ضلع آن مدیریت شهری و سامانه اداره عدالت شهری^۲، ضلع دوم آن شهروندان و ضلع سوم آن نهادهای نیمه رسمی و غیر رسمی موثر بر این فرآیند می باشند. درباره جرائم و تخلفات شهری این ضلع سوم می تواند افزون بر جامعه محلی، سمن ها، صنوف، اتحادیه ها و کسبه نیز باشند. نقش ضلع سوم، تسهیل گری^۳ و ایفاء نقش مبادله معانی بین دو ضلع دیگر است. اما در فرایندهای کنونی مداخله در جرائم و تخلفات شهری، این ضلع سوم به فراموشی سپرده شده است و به کارگیری نهادهای واسط در این فرآیند، به انگیزه باورهای راهبرد کنترل و فرمان ضعیف شده، از این روی مداخله قهری تقویت می گردد. علیرغم نقش تعیین کننده سازمان های مردم نهاد در کنترل جرائم و تخلفات شهری و موانست بین این مفهوم و ماموریت آن ها، در هیچ یک از فرایندهای کنترل، حضور ندارد. این عدم حضور تا بجائی است که نمی توان سمن یا سازمان مردم نهادی را که به این منظور تاسیس و ثبت گردیده باشد نیز سراغ گرفت.

افزون بر این، خود شهروندان و تنظیم شوندهگان نیز در این فرایند عهده دار نقش نیستند؛ به عنوان نمونه، بر پایه قانون، تولیدکننده زباله، موظف به پرداخت هزینه امحاء زباله های تولیدی خود می باشد^۴. برای تعیین میزان این هزینه، شورای اسلامی شهرها نسبت به وضع عوارض، بر پایه فرمولی شامل گونه زباله، میزان زباله تولیدی و گونه صنف اقدام و با صدور فیش های عوارض، یا به اختیار و یا به اجبار، از ایشان دریافت می نمایند. اما به دلیل اینکه ضلع سوم، در سراسر فرآیند وضع و فرمول نویسی غایب است، کم و بیش از هیچ صنفی این هزینه ها بدون تنش دریافت نگردیده و عملاً مسئله فنی به نام پسماند که دارای ماهیت مردم محرواست، به پهنه ای برای کشمکش بین اتحادیه ها، صنوف و مدیریت شهری تبدیل شده و تعداد معتنا به ای پرونده در کمیسیون های شهرداری و دادرها طرح گردیده است. وابستگی مدیریت شهری با این ضلع سوم، بیشتر بر سوء تفاهم در مورد اختیارات استوار است تا بر تعامل و هردو سعی دارد در این پیکار موفق گردند؛ نتیجه این است که تنظیم شوندهگان می کوشند از طریق رهبران خود، قدرت نظارتی را تضعیف کنند. (Braithwaite Valerie, ۲۰۱۷:۲۹)

از معیارهای اصلی دیگر تنظیم گری پاسخگو، خودتنظیمی^۵ می باشد. (Research Center, 2017:46) آکسفورد آن را به عنوان نهاد یا سازمانی که بدون دخالت نهادهای خارجی، خود را کنترل می کند، تعریف کرده است (Hosni Elham, 2019:287) در این الگو، به انگیزه دخالت مستقیم تنظیم شونده در تهیه مقررات، هزینه های تهیه اهداف، استانداردها و صرف زمان را دربر ندارد و این هزینه ها نه از جیب شهروندان مالیات دهنده، بلکه از سوی خود آن ها تامین می گردد. از این روی می توان آن را نمونه ای با اولویت نسبت به دیگر راهکارها ارزیابی کرد (Van der Heijden Jeroen and Batura, Olga, 2023:3). در ایران به انگیزه چالش های اقتصادی و اجتماعی، ناآشنائی مداخله گران، با ابزارهای جایگزین و غیراجباری و بی اعتمادی به شهروندان، خودتنظیمی رواج نداشته و در به کارگیری از اجبار برای وادار کردن مردم به پیروی، راه افراط پیموده شده است. ضعف تقویت خودتنظیمی شهروندان به حدی بوده است که حتی نتوانسته از سنت های دیرینه در آبیاری درختان معابر فرعی که توسط ساکنین خانه ها صورت می گرفت محافظت کند. شهروندان باور دارند که با پرداخت عوارض، شهرداری موظف به آبیاری می باشد.

1. Tripartism
2. Urban Justice administration
3. Facilitation
5. Self- regulation

۴. قانون مدیریت پسماند مصوب ۱۳۸۳ شمسی مجلس شورای اسلامی

در بسیاری از درخواست‌های ساکنین خانه‌ها شهری برای ساخت و ساز، با وجود مقررات گذاری برای جلوگیری از قطع درخت و جرم انگاری امحاء غیرقانونی درختان^۱، کمیسیون ماده ۷ شهرداری‌ها، با نقشه‌هایی از طراحی خانه‌ها روبروست که با وجود امکان تغییر نقشه و جابجایی مکان وقوع درب پارکینگ در محلی که با درخت معارضتی نداشته باشد، مالکان در مرحله نخست و طراحان خانه‌ها در مرحله بعد، اهمیاتی در این باره نشان نداده و در موارد مخالفت کمیسیون یادشده نسبت به از بین بردن درختان به‌توسط ریختن اسید یا ضربه ناشی از تصادم ماشین‌های سنگین اقدام می‌نمایند. در جرائم و تخلفات مرتبط با صنوف و اتحادیه‌های صنفی، همانند سد معبر با توجه به وظیفه اتحادیه‌ها برای صدور پروانه برای افراد درخواست‌کننده و رعایت شروط صدور پروانه و نیز وظیفه این صنوف و اتحادیه‌ها برای نظارت بر صنف تحت مدیریت خود، در پذیرا نمودن این صنوف به تهیه کدهای رفتاری و در مواردی استاندارد گذاری برای عدم وقوع جرائم و تخلفات شهری موفق نبوده‌اند و شهرداری در مداخله با تخلفات یادشده نتوانسته از همراهی آن‌ها برخوردار باشد. مقررات گذاری درون نهادی و خودتنظیمی دربرگیرنده مقررات و رویه‌هایی خواهد بود که به‌مراتب اجرائی‌تر و کم هزینه‌تر می‌باشد از این‌رو می‌بایست با ارائه مشاوره‌های بهنگام و در دسترس، مشارکت اتحادیه‌ها و اصناف در فرآیندهای تصمیم‌گیری جرائم و تخلفات و رویه‌های عملی، آن‌ها را پذیرا به حضور پویا در این فرآیند کرد. برخورداری از شگردهای اقناع‌سازی شهروندان درباره سیستم‌های کنترل جرائم و تخلفات شهری بسیار کم‌رنگ است. هیچ‌یک از مجریان مداخله و شهروندان درباره چرائی طراحی سیاست‌ها متقاعد نیستند و آموزش‌های بایسته به ایشان داده نمی‌شود. مداخله گران خود را برای پاسخ گوئی به سطح، گونه و حجم مداخله ای که برای کنترل جرائم و تخلفات شهری اعمال می‌کنند موظف نمی‌بینند از این‌رو فرایندهای اقناعی در حد ناکارآمد و غیر کارآمد قرار دارد.

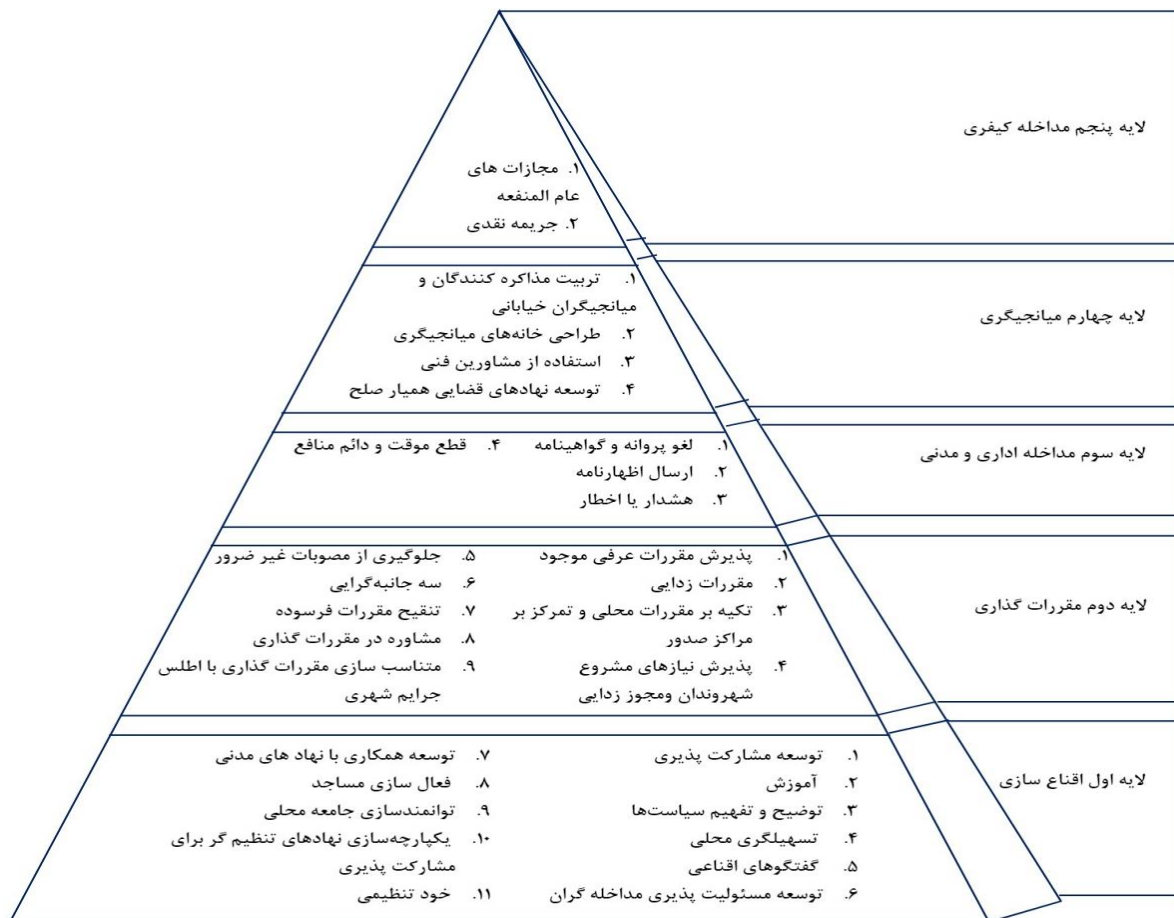
از دیگر معیارهای تنظیم‌گری پاسخگو، انعطاف و تنوع در مداخله است. فرایندهای موجود مداخله فاقد هرگونه انعطاف، تنوع و تناسب با بستر ارتکاب و عوامل زمینه‌ای مرتکب بوده و برنامه‌ای در مرحله‌ای کردن ضمانت اجراها و به‌کارگیری راهکارهای کم‌هزینه‌تر ندارد. هم‌اکنون همه‌کسانی که به‌گونه‌ای در معرض ارتکاب جرائم و تخلفات شهری هستند وارد فرایند قهری و سلبی، اعم از فرایندهای اجرائی و ارجاع به نهادهای قضائی، می‌گردند و هیچ‌گونه تمهیدی درباره لحاظ دلایل ارتکاب یا پیش‌زمینه‌های آن در نظر گرفته نمی‌شود. افزون بر این، پیش فرض مقررات گذاری برای کنترل جرائم و تخلفات شهری، بر به‌کارگیری از اجبار به‌عنوان نخستین گزینه است. ارزیابی اولیه مقررات ناظر بر کنترل جرائم شهری حاکی از آنست که در همگی آن‌ها بخشی به‌عنوان مجازات‌ها وجود دارد و به‌گونه‌ای به‌عنوان نمک هر قانون از آن یاد می‌گردد. این موضوع باعث گردیده که مقررات گذاری‌ها فاقد تنوع و وفاد به‌کارگیری راهکارهای گوناگون باشد.

۳. پیشنهاد الگوی اجرایی

نیاز و میزان به‌کارگیری از سازوکارهای تنظیم‌گری از الگوی یگانه‌ای پیروی نمی‌کند و تابعی از شرایط زمینه‌ای دربرگیرنده نظام سیاسی، ساختار اقتصادی و چهارچوب‌های حقوقی حاکم است. (Wood Jennifer, 2011:1). از آنجائی که رویکرد انتخابی، بر خلاف عدالت کیفری سنتی، می‌بایست رویکردی زمینه محور باشد و از طرفی تنوع فراوانی در زمینه‌های وقوع محتمل است، شاید نتوان به یک الگوی واحد برای همه شهرها رسید. از این‌رو می‌توان یک الگوی از پیش مفروض برای مداخلات برای همه شهرها ارائه داد. الگوی هر شهر بسته به شرایط و تجربیات آن طراحی می‌گردد، چراکه متغیرهای فراوانی در این طراحی ذی مدخل می‌باشند، الگویی که فرضاً، در شهر تهران می‌تواند مورد بهره‌برداری قرار گیرد لزوماً درخور پیاده‌سازی در شهرهای دیگر نیست، چراکه بافت جمعیتی، فرهنگ مسلط بر ایشان و الزامات تاریخی و اداری شهرها و جوامع با یکدیگر یکسان نیستند. تلاش برای ترویج و پیاده‌سازی الگو تابع هیچ الگو شناخته‌شده‌ای برای هدایت و توسعه نیست و هیچ نقشه راه یا طرحی واحد، برای ساختن یک سامانه وجود ندارد. با این‌وجود این، کوشش‌ها باید توسط مجموعه‌ای از اصول روشن هدایت شوند و از شیوه‌شناسایی

راهبردهای مؤثر اطلاع‌رسانی شوند (Pranis Kay, 1995:3) در جرائم و تخلفات شهری این اصول شامل این موارد خواهد بود: ۱- ضرورت تطبیق با زمینه‌ها و ویژگی‌های ویژه جرائم و تخلفات شهری که با دیگر جرائم متفاوت است. ۲- تناسب با محیط شهری و جغرافیائی که این الگو قرار است در آن پیاده‌سازی شود و ۳- مرحله‌ای، متنوع، چندبعدی، زمینه محور، مردم پایه و همه جانبه بودن. مسئولیت‌پذیر و پاسخگو نمودن دستگاه‌های دست‌اندرکار مداخله از عناصر اصلی تنظیم‌گری پاسخگو است. علاوه بر این اصول، با توجه به اثرات اجتماعی و فرهنگی مداخله در جرائم و تخلفات، الگوی منتخب تنظیم‌گری پاسخگو، می‌بایست برخوردار از فرایندهای گزارش‌دهی و پاسخگو بودن در نقاط گوناگون فرایند باشد. تعبیه این گلوگاه‌ها می‌تواند به شهروندان این اطمینان را بدهد که در صورت وجود چالش و ارائه گزارش توسط ایشان موضوع پیگیری خواهد شد.

از این‌رو الگوی ۵ مرحله‌ای و مردم پایه در جرائم و تخلفات شهری پیشنهادی در هرم زیر خلاصه گردیده است. پرسش اصلی در پیاده‌سازی این هرم این است که پایان یک مرحله و نقطه شروع مرحله بعد چگونه و بر پایه چه معیاری مشخص می‌گردد؟ به نظر می‌رسد جوامعی که در حال حاضر دارای نرخ وقوع جرم پائین هستند، باید زمان حضور شهروند در قاعده هرم مداخله و کاهش مجازات را تا زمانی که شواهدی مبنی بر اینکه بازدارندگی آنقدر پایین آمده است که سیر نزولی در نرخ جرم به طور درخور توجهی وارونه شده ظاهراً هر شود، ادامه دهند. نکته دیگر درخور یادآوری آنست که از آنجائی که پیشگیری از جرائم و تخلفات در مرحله پیش‌تر از ارتکاب قرار می‌گیرد و هرم‌های تنظیم‌گری پاسخگو مرحله دیگر از وقوع را در برمی‌گیرد لذا در هرم پیشنهادی به آن پرداخته نشده است.

شکل شماره ۱. الگوی پیشنهادی مداخله بر پایه تنظیم‌گری پاسخگو در جرائم و تخلفات شهری

۴. تشریح مراحل الگوی پیشنهادی

لایه نخست؛ اقناع‌سازی^۱ است. در این لایه، فرایندها می‌بایست بر پایه میزان پیروی شهروندان طراحی گردد. رویکرد تنظیم‌گری پاسخگو، باورمند است شهروندان بسته به پاسخی که به مداخلات می‌دهند به ۴ دسته متمایز تقسیم می‌گردند: شهروند یادگیرنده^۲، شهروند بافضیلت^۳، کنشگر خردورز^۴ و کنشگر غیرمنطقی یا بی‌کفایت^۵. (Braithwaite John, 2021: 213) سه دسته نخست با انجام فرایندهای اقناع محور و گفتگوهای اقناعی^۶ و اطلاع‌رسانی، از تکرار جرم خودداری خواهند کرد. از این‌رو نخست باید شهروندان را برای پیروی از مقررات توانمند گرداند و متناسب با هر دسته، برنامه‌ای ویژه برای آموزش و آگاهی‌رسانی به هنگام به ایشان درباره راه‌های نوین به‌کارگیری از فناوری و دریافت مجوزات و توجیه و اقناع شهروندان درباره سیاست‌های برنامه‌ها در حوزه کاهش و کنترل جرائم و تخلفات شهری طراحی کرد. تأکید بر شفافیت هم‌راستا با این آموزش‌ها، باعث می‌گردد شهروندان اطمینان حاصل نمایند که همگی مراحل فرایند مداخله‌ها به‌طور کامل شفاف و از دیدگاه همگانی درخور دسترس است و شائبه سودجویی مالی مجریان مداخله و همچنین تعارض منافع مجریان را به حداقل ممکن کاهش خواهد داد.

ترویج اصل همکاری و صلح و مدارا و کوشش برای فراگیری آن در جامعه باعث می‌گردد تا جامعه به‌عنوان یک کل، به چاره مسائل مشترک خود بپردازد. بالا بردن روحیه همکاری شهروندان و افزایش نقش آن‌ها در فرایندهای اداره شهر، مانند ایجاد فضاهای عمومی برای ارائه پیشنهادها و انتقادات شهروندان در این امر بسیار کارساز است. به‌ویژه، بایسته است تا نیروهای اجرایی، در زمینه تنظیم‌گری پاسخگو، آموزش‌دیده تا فرهنگ‌سازمانی ایشان برای به‌کارگیری آن در جرائم و تخلفات شهری افزایش یابد. افزایش سواد احساسی^۷ مداخله‌گران نیز می‌بایست در دستور کار قرار گیرد. بدین منظور فرایند مداخله در نقاط نظارتی، بایستی در مواردی توسط زنان اداره‌گردیده و فرایند از انحصار مردان خارج و با نگاه بر پایه زمینه‌زانه همراه گردد تا گفتمان قدرت در آن کاهش یابد. طراحی فرایندهایی که امکان تبادل نظر و به‌کارگیری از نظرات ذی‌نفعان و شکل‌گیری گفتگوهای انتقادی میان ایشان را ممکن می‌کند، به همراه ایجاد سامانه‌های پاداش و تشویق برای به‌کارگیری تنظیم‌گری پاسخگو، می‌تواند به کسانی که در فرایند همکاری می‌کنند انگیزه دهد.

گسترش مشارکت‌پذیری، اصلاح ساختار اداری مشارکت‌پذیر و توجه به تمرکز بر طراحی ساختارهای چابک از راه‌های اصلی باوراندن شهروندان به پیروی است. در این ساختار می‌بایست زمینه حضور تمامی کنشگران کاهش و کنترل جرائم و تخلفات شهری، اعم از رسمی و غیر رسمی، فراهم گردد. ساختارهایی که تاب و تحمل حضور نهادهای واسط تسهیل‌گر (اعم از رسمی و غیر رسمی) همانند نهادهای خیریه، تسهیل‌گران و سایر نهادهای مردمی و اجتماع محور را داشته باشد و به‌نوعی، تقویت پاسخ‌گوئی و ایجاد سامانه‌های گزارش‌دهی را برتابد. هماهنگ‌سازی اقدامات و افزایش همکاری میان نهادهای مرتبط با مسائل شهری، مانند پلیس، شهرداری و دادگستری و ایجاد سامانه‌های مناسب برای تبادل اطلاعات میان این نهادها از این‌گونه دگرگونی‌ها است. باید پذیرفت که با توجه به قوانین موجود، مدیریت شهری به تنهایی نمی‌تواند نتایج را کنترل و یا کاهش دهد از این‌رو طراحی نهادهای واسط

1. persuasion
2. Learning citizen
3. Virtuous citizen
4. Rational actor
5. Incompetent or irrational actor
6. Persuasive dialogue
7. Emotional literacy

میان مدیریت شهری و این نهادها ضروری است. افزون بر این شهرداری‌ها نیز باید ساختار مداخله خود را متمرکز و در مورد همگی جرائم و تخلفات شهری یک‌رویه را حاکم نمایند. تجربه نشان داده است در صورت اصلاح در پاره‌ای از فرایند، بدون پیروی دیگر قسمت‌های مشابه، این امر باعث عدم حصول نتیجه در خور اتکا خواهد شد.

تدوین نظام جامع کاهش و کنترل جرائم شهری و به‌کارگیری از فناوری برای تهیه اطلس جرائم و تخلفات شهری در کنار تشکیل کمیسیون جرائم و تخلفات شهری که در آن کنشگران درون و بیرون شهرداری و مؤثر بر کنترل حضورداشته و امکان هم‌افزایی و یکپارچه‌سازی سیاستها و در نظر گرفتن دغدغه‌های ایشان در طراحی سیاستها و اجرا را فراهم آورد، از نخستین گام هادر راستای پیاده‌سازی تنظیم گری پاسخگو است. با توجه به تاثیر احتمال شروع فرایند کیفی در پس‌زمینه فرایند تنظیم گری پاسخگو و اقتضاء تعقیب، وجود نهاد هماهنگ‌کننده با دادسرا در شهرداری‌ها بسیار ضروری است. این مقام می‌تواند در صورت حصول شرایط قانونی و نیز اطمینان از اصلاح متهم پیشنهادهایی به دادسراها داده و بر قرارهای نظارتی صادره از دادسراها نظارت نماید. از آنجائی که اعاده وضع سابق در این‌گونه افعال از اهداف کلان مداخله می‌باشد از این‌روی نقش دادستانی، در مراحل گوناگون مداخله تنها آن اندازه ضروری است که متخلف / مجرم پیگیری در فرآیندها را بپذیرد. این مقام، با اشرافی که بر بدنه مدیریت شهری دارد می‌تواند ابتدا و پیش‌تر از درخواست هرگونه تصمیم دادستانی، حصول شرایط و یا طی شدن فرایندهای لازمه را ارزیابی و پیشنهاد کند. تنها این نکته می‌بایست مدنظر قرار گیرد که این هماهنگی‌ها نمی‌بایست فرایند را از تکیه بر نهادهای درونی مدیریت شهری به سمت فعالیت‌ها و فرایندهای بیرونی سوق دهد.

طراحی فرایندهای مداخله بر پایه شبکه‌های اجتماعی و گره‌ای محلات شهری می‌تواند نتایج مشارکت پذیرتری ایجاد نماید. در این راستا تربیت و توانمند سازی جامعه محلی می‌بایست در دستور کار مدیریت شهری قرار گیرد. از آنجائی که جرائم و تخلفات شهری دارای صبغه اجتماعی قوی تری نسبت به سایر جرائم می‌باشند، از این‌روی تربیت و طراحی این شبکه‌ها و افراد می‌توانند به شهروندان کمک کند تا ضمن آشنائی با تنظیم گری پاسخگو، در فرایند آن مشارکت کنند. مدیریت شهری می‌تواند با به‌کارگیری از نظرات جامعه محلی عام^۱ در مواردی که موضوع جرم، منابع ثابت محلی باشد، مانند جرائم علیه بهداشت عمومی، مراتب شرایط اجتماعی وقوع را به مقام قضائی منعکس نماید و در مواردی که موضوع، جرائم ارتكابی صنوف و کسبه باشد، مانند صنوف پرزباله، با یاری خواستن از جامعه محلی خاص^۲، همانند، هیئت‌امنا اصناف و اتحادیه‌ها، وضعیت اجتماعی فرد مورد استعلام قرار گیرد. طبعاً میزان پیروی شهروند با مقررات و فعالیت‌های شهروندی و عواملی مانند مشارکت در برنامه‌های آموزشی، جبران خسارت وارده از ناحیه جرم، می‌تواند به‌عنوان ملاک‌های دیگر برای مدیریت شهری علاوه بر نظریه جامعه محلی قرار گیرد.

لایه دوم در هرم پیشنهادی، لایه تغییر در شیوه، میزان و مرجع مقررات گذاری است. جدول زیر که با استقراء در اسناد و مقررات ناظر بر مداخله در جرائم و تخلفات شهری به دست آمده است، نشانگر آنست که مقررات موجود در کشور ما از گوناگونی بالای مراکز مقررات گذاری و بالتبع حجم بالای مقررات گذاری رنج می‌برد. این شیوه مقررات گذاری غیر منطقی، گمراه‌کننده و بوجود آورنده گلوگاه‌های فساد است.

۱. منظور از جامعه محلی عام، جمعی از معتمدین است که در محلات حضور دارند

۲. منظور تعدادی از معتمدین موجود در صنوف و اتحادیه‌ها و موارد مشابه است

بسیاری موارد وقوع جرائم و تخلفات شهری به دلیل مراحل پیچیده دریافت مجوز، از مراکزی که مدیریت شهری مشخص نموده است روی می‌دهد.

در صورتی که بخواهیم عملکرد زمینه محوری در دامنه مقررات گذاری در جرائم و تخلفات شهری داشته باشیم، نخستین گام بهره مندی از سازوکار مقررات گذاری محلی و فعال سازی و تحقق بخشی امکان اعمال مصوبات شورای اسلامی است. مصوبات شورای اسلامی شهر و شورای عالی استان‌ها، به دلیل برخورداری، هرچند ناقص، از زمینه محلی، بسیار کارآمدتر از تصویب قانون در مجلس شورای اسلامی عمل می‌کند. از سوی دیگر پذیرش این مفهوم در شوراهای اسلامی شهر به معنای پذیرش متولی بودن یک نهاد شهری محلی مستقر در محل وقوع جرائم و تخلفات، که به نوعی درگیر در آن‌هاست، می‌باشد که موضوع را از نامتولی گری بیرون می‌نماید.

در وهله بعد، به رسمیت شناختن مقررات تنظیم یافته توسط دیگر کنشگران، همانند اتحادیه‌ها، صنوف و کارخانجات و در مواردی پذیرش مصوبات شوراهای محلی همانند شوراهای اجتماعی محلات، که با دغدغه رفع جرائم و تخلفات شهری تدوین شده‌اند، و پذیرش مقررات عرفی موجود، حداقل در دامنه کسبه و تجار، وسیعی در تنقیح آن‌ها به یاری و پیشنهادها خود ایشان، می‌تواند ضریب پیروی را بالا برده و با زمینه‌های خاص هر یک مطابقت داشته باشد. به کارگیری از روش‌های رایزنی پیش‌تر از تصویب مقررات^۱ و گفتگوها با کنشگران و تنظیم شوندگان می‌تواند کارایی بسزایی در بخردانه شدن مقررات مداخله داشته باشد. لایه سوم، اتخاذ سازوکارهای مدنی و اداری برای آن دسته از شهروندان خاطی است که مداخلات پیشین درباره آن‌ها کارساز نبوده است. به طور کلی حقوق مدنی نقش مؤثری در مهار خطر جرم و صیلت از افراد دارد (Ismaili Mohammad, 2016:322) و شاید مؤثرترین روش تنظیم گری با رویکرد مدنی، خود انطباقی^۲ و بهترین روش آن از شیوه عقد قرارداد و تربیت شهروند خود نظارت‌گر^۳ است. در این رویکرد قرارداد، استعاره‌ای از شگرد "خودتنظیمی" است. (Crawford adam, 2003:488) گفته شده درباره بی‌نظمی و رفتارهای ضداجتماعی بهترین روش حرکت به سمت قراردادی نمودن تنظیم گری‌ها و کنترل‌ها از شیوه انعقاد قراردادهای گوناگون با شهروندان در قالب صنوف و کسوت‌های متنوع و قراردادی نمودن حاکمیت شهری^۴ است (Crawford adam, 2009:164) از برتری‌های اولیه این موضوع، ایجاد مسئولیت‌پذیری دوجانبه و قابلیت بررسی نقض تعهدات به روش دوجانبه، فرصت دادن به شهروند به عنوان یک کنشگر فعال و دارای گزینش در مرحله عقد قرارداد و افزایش پیروی از نظم به دلیل رضایت است. قراردادی شدن کنترل، این اجازه را به شهروند می‌دهد تا از عدم اطمینان آینده و پیش بینی ناپذیری آن با میزانی از اختیار بگریزد و از میزانی از نرمش در حصول نیازها و دغدغه‌هایش که در هنگام مذاکره حاصل می‌آید، پیروی‌اش از مقررات را افزایش دهد. افزون بر این چون در عقد قرارداد شهروند می‌بایست به گونه فعال عمل کند، از این روی از انفعالی که فرایندهای مداخله کیفی ایجاد می‌کنند پرهیز می‌گردد.

در بعد کلان نیز مجریان می‌بایست با بهره بردن از شیوه ترویج «قراردادهای محلی»^۵، چارچوبی تنظیمی برای «مناطق حکومتی» خود تشکیل دهند که در مجموع زنجیره‌ها و شبکه‌های در هم تنیده آن‌ها، نظم اجتماعی شهری را تشکیل می‌دهد. در این صورت دیگر نقض مقررات بیشتر یک نقض قراردادی است تا نقض قانون، از این روی امکان رفع و جبران خسارت در آن بیشتر بوده و ضرورتی به استناد آن به مفاهیمی چون نظم عمومی نیست. مدیریت شهری می‌بایست درباره فرایندهای مداخله در جرائم و تخلفات شهری بر "حاکمیت بیشتر و حکمرانی کمتر"^۶ تمرکز کند (Crawford adam, 2003:479) پافشاری بر خودتنظیمی شهروندان، کارکنان، صنایع، کسبه و شهروندان از شیوه عقد قراردادهای رفتار قابل قبول^۷ می‌تواند از بارزترین وجوه حکمرانی

1. Conselling
2. Self-compliance
3. Self-monitoring citizen
4. Contractual governance
5. Parochial contracts
6. less government but more governance
7. Acceptable contracts Behavior

شهری قراردادی باشد. این قراردادها باید بر عنصر رضایت استوار بوده و امکان چانه‌زنی را فراهم نماید در این صورت است که می‌تواند متابعتی بر پایه رضایت را فراهم آورد. از نمونه‌های تا اندازه‌ای موفق این روش، قراردادهای بسته‌شده میان شهروندان و مدیریت شهری در مورد پرداخت عوارض جمع‌آوری پسماند صنوف و مراکز پزشکی است که با توجه به سازوکار مدنی یادشده در این قراردادها می‌توان امیدوار بود که جرائم پسماندی وقوع نیافته و یا مکانیسم‌های مدنی، نیاز به رویکردهای سلبی را منتفی نماید. از دیگر سازوکارهای مدنی واداری به‌منظور وادار کردن شهروند متخلفی که علیرغم اتخاذ لایه‌های پیشین به عمل متخلفانه خود ادامه می‌دهد، به‌کارگیری از تذکر قانونی^۱ و اخطار^۲، به‌عنوان سبک‌ترین نهادی که در جرائم خرد و سبک بکار می‌رود، می‌باشد. در این فرایند به متهم یا متخلف پیش‌تر از احضار و یا آغاز تعقیب، نتیجه اعمال زیان‌بار وی تذکر داده‌شده و خواسته می‌شود این فعل را ترک کند، در غیر این صورت فوراً تعقیب کیفری شروع خواهد شد. این امر در ابتدا با تلاش برای فهماندن آسیب ایجاد شده با رفتار مرتکب به خود و دیگران و سپس با تمرکز بر تعیین چگونگی جبران اشتباه، همانند جبران خسارت یا عذرخواهی، تلاش می‌شود تا مرتکب باز پذیر شود، محقق می‌شود. (Mehra, Nasreen; Roudsarabi, Hassan, 2019: 120)

هشدار^۳ می‌تواند شامل هشدار شفاهی^۴، هشدار غیررسمی^۵، جلسات و نامه‌های هشدار^۶، هشدارهای مداخله‌ی زودرس^۷ شفاهی و کتبی باشد که به متخلف داده می‌شود. فرضاً اگر کسی در آماده‌سازی ساخت ساختمان بوده و در فضای جلوی ملک در حال ساخت درخت یا درختانی وجود دارد که بر اثر به‌کارگیری از مصالح در حال از بین رفتن می‌باشند و در آینده وقوع جرم قطع و امحاء درختان را محتمل می‌کند، تذکر قانون و ذکر تبعات احتمالی خشک شدن درخت، بسیار کارساز خواهد بود. روش‌های تدریجی پس از اعلام اخطار می‌تواند دربرگیرنده قطع موقتی منافع، طولانی کردن دوره عدم امکان انتفاع از محل کسب، قطع همیشگی منافع از محل کسب و در پایان پلمپ دائم محل باشد.

به‌کارگیری مداخلات اداری نیز می‌تواند در مواردی مؤثر باشد (Ismaili Mohammad, 2016: 3) آشکارترین وجوه این سازوکار به‌کارگیری از کمیسیون‌های اداری موجود در شهرداری‌هاست. در مواردی که متخلف، دارای پروانه کسب یا پروانه بهره‌برداری می‌باشد، لغو پروانه یادشده، در ابتدا برای دوره محدود و در صورت عدم پیروی گسترش آن به دوره طولانی‌تر توسط کمیسیون بند ۲۰ ماده ۵۵ قانون شهرداری‌ها و در مواردی که ملک مسکونی یا باکار بری مسکونی باشد، به‌کارگیری از روش قطع امتیازات آب و برق به دست اداره‌ها ارائه‌کننده این خدمات، عدم ارائه خدمات شهرسازی به کدهای نوسازی دارای تخلف گسترده شهرسازی^۸ و افزایش تصاعدی عوارض مصوب شورای اسلامی شهرها^۹ و دریافت آن از شیوه کمیسیون ماده ۷۷ قانون شهرداری‌ها، برای عدم رعایت مقررات شهری ناظر بر جرائم و تخلفات شهری از مواردی اداری است که می‌تواند به‌کار گرفته شود.

در این مرحله نیز باید گوناگونی را حاکم کرد؛ به‌طور مشخص، آن دسته از افعالی که با رویکرد مال‌اندوزی شهروندان صورت می‌گیرد، به‌ویژه هنگامی که مکرراً از سوی افرادی با شغل انجام تخلف یا جرم روی می‌دهد و به گونه‌ای به عادت برای ایشان تبدیل گردیده است، می‌بایست حداکثر مداخله را به خود اختصاص دهد. از جمله می‌توان با نهادن نصاب معین برای دریافت مجوزهای ساخت بعدی یا دشوار نمودن بهره‌برداری از فعل متخلفانه برای ایشان همانند عدم صدور گواهی عدم خلاف، پافشاری و تاکید بر انجام قلع صادره از سوی کمیسیون‌های ماده صد برای این بناها، بویژه در نقاط برخوردار شهر، افزایش عوارض محلی، انجام پلمپ یا سخت کردن تشریفات ترخیص اموال ضبط‌شده، ضبط اموال، در مواردی که قانون بدان‌ها اشاره کرده است، پیش‌از ورود پرونده به

1. Le rappel à la loi
2. Caution
3. Warning
4. Verbal warning
5. Informal warning
6. Warning letter and metting
7. Early intervention warning

۸. در این روش کد نوسازی ملک دارای تخلف در سامانه جامع شهرسازی به اصطلاح قفل می‌گردد
 ۹. باید در استفاده از این سازوکار دقت گردد تا عوارض به مجازات که در اختیار مجلس شورای اسلامی است، تبدیل نگردد

مرحله قضائی مداخله‌ها را موثر نمود. اما در مواردی که نیازمندی‌ها شخصی جنبه کسب به خود می‌گیرد، همانند تبلیغات غیر مجاز بر روی دیوار شهروندان، فراهم نمودن روش‌های نوین تبلیغات محیطی و هماهنگی با مراکز چاپ کننده محصول متخلفانه و تشدید اقدامات نظارتی بر این مراکز در صورت وقوع تخلف، همانند سلب پروانه کسب و تذکرات صنفی، می‌تواند مؤثر واقع گردد.

لایه پنجم، لایه میانجی‌گری است. با توجه نیکو دانستن میانجی‌گری در همگی جرائم تعزیری (Gharib, Mojtabi, Janipour, 2019:243) و تصدیق کلی اثربخش بودن آن در جرائم کوچک و خرد (Fiftal Alarid Leanne, 2012:453) به نظر می‌رسد طی فرایندهای میانجی‌گری در همگی موارد (اعم از تخلفات و جرائم) پیش از ورود پرونده به فرایند عدالت کیفری، یا به اصطلاح گونه درون سیستمی میانجی‌گری، با فلسفه مداخله در آن‌ها مطابقت بیشتری داشته باشد؛ چراکه ورود پرهزینه شهروند در فرایندهای رسمی، با زمان‌های گاه طولانی رسیدگی، وی را در مسیر عدم مشارکت قرار می‌دهد. در عین حالی که حل مسئله در ابتدای وقوع، رفع مشکل و تداوم مشارکت را به دنبال خواهد داشت؛ در خصوص میانجی‌گری در تخلفات شهری، به نظر نگارنده، اولویت قطعی میانجی‌گری پیش از شروع فرایند رسمی است؛ چراکه بهترین نقاط در فرایند مداخله در جرائم و تخلفات شهری، قراردادن میانجی‌گر در آغاز فرایند می‌باشد. مبحث چهارم از آئین نامه شیوه تعامل قوه قضائیه با نهادهای مردمی^۱، ضمن پذیرش نقش شهروندان در میانجی‌گری کیفری، با آوردن قید "مورد توافق" پس از عبارت نهادهای مردمی همکار در امر میانجی‌گری عملاً دایره میانجی‌گری کیفری را از نهادهای رسمی ذکر شده در آئین نامه کیفری خارج می‌نماید. از این روی به نظر نگارنده هیچ‌گونه محدودیتی در ارجاع موضوع میانجی‌گری اولیه در جرائم و تخلفات شهری به مصالحه‌گران وجود ندارد. درباره آن دسته از افعالی که شهروندانی بدون پافشاری بر تخلف مرتکب می‌گردند و رفتار ایشان پس از وقوع گویای پذیرش مسئولیت برای رفع تخلف را دارد، برگزاری جلسات هم‌اندیشی و گفتگو و میانجی‌گری میان مداخله‌گران و ایشان می‌تواند مؤثر باشد. فرضاً کسی که پس از اینکه متوجه می‌گردد بنای مازادی که احداث نموده از جانب شهرداری قابل قبول نمی‌باشد، از روی اختیار نسبت به رفع تخلف و قلع خودخواسته مستحذات خلافی اقدام می‌نماید یا کسبه‌ای که مزاحمت ناشی از بو یا دود برای همسایگان را با نصب فیلتر رفع می‌نماید یا کسی که درخت جلوی ملک خود را در اثر اقدامات عمرانی ملک می‌خشکاند اما با کاشت و نگهداری درخت جایگزین خواست خود را برای جبران این خسارت ابراز می‌کند، مؤثرترین اقدام گفتگوی میانجی‌گری‌ایانه و اخذ تعهد است و نیازی به اقدام بعدی وجود ندارد. بدین منظور، مدیریت شهری می‌بایست تربیت میانجی‌گران را در حوزه‌های گوناگون تماس با شهروندان توسعه دهد. این امر ضمن آنکه دغدغه آن دسته از مدیرانی که پالایش تنظیم‌گران صف را بدون ضابطه نمی‌پذیرند را رفع می‌کند، اصطکاک میان شهروندان با مدیریت شهری در دامنه جرائم و تخلفات شهری را به حداقل ممکن می‌رساند. از این روی، مدیریت شهری در ابتدا بایستی این افراد را بر پایه روش‌های گوناگون، از جمله توانائی گفتگو و حل مسئله گزینش کرده و سیاست مدیریت شهری، یعنی تنظیم‌گری پاسخگو را به درستی به ایشان تفهیم نماید.

در الگو پیشنهادی، گونه‌ای خصوصی‌سازی عدالت شهری، از نوع واگذاری امور به جامعه محلی و ترویج مردم پایه پیشنهاد گردیده است. به نظر می‌رسد در جرائم و تخلفات شهری، بهره‌مندی از افراد در قالب جامعه محلی^۲ و میانجی‌گری درون سامانه‌ای ارجح بر گونه رسمی آن باشد. با توجه به ماهیت جریانی و روزمره جرائم و تخلفات شهری و تاثیر آن بر زندگی روزمره شهروندان، دسترسی به عدالت^۳ شهروندان در این مقوله می‌باید از طریق سگوهای اجتماعی‌تر و در دسترس‌تر صورت پذیرد. مراجعه محلی شهروندان در محلات خود به میانجی‌گران محلی باعث می‌گردد در موضوعات جاری خود در فرایند تنظیم‌گری پاسخگو شرکت نمایند که خود این امر باعث افزایش کیفیت فرایند تنظیم‌گری پاسخگو در مداخلات می‌گردد. هنگامی که یک شهروند دارای تخلف سدمعبر با حضور نماینده شهرداری در حضور ریش سفیدان و معتمدین محلی روبرو و با وی مهاجّه می‌نماید و این امکان را

۱. دستورالعمل نحوه مشارکت و تعامل نهادهای مردمی با قوه قضائیه مصوب ۱۳۹۸

۲. برابر بندج آئین نامه میانجی‌گری در امور کیفری جامعه محلی: اشخاص یا نهادهایی که ممکن است به دلیل ارتباط با متهم، بزه‌دیده و یا تأثیرپذیری از جرم و نتایج آن، بتوانند در فرایند پاسخ‌دهی به جرم، مسؤولیت‌پذیر کردن متهم و جلب رضایت بزه‌دیده تأثیرگذار باشند.

پیدا می‌نماید تا در برابر مرجعی از جنس خود دغدغه‌هایش را بیان کند، طبیعتاً می‌توان مطمئن بود در غلب موارد، در زمان تکرار تخلف، شرمسار گردد و این شرمساری می‌تواند باز پذیرنده^۱ اطلاق گردد.

لایه ششم، لایه مداخله کیفری است. در صورتی که شهروندی علیرغم اقدامات پیشین هنوز مرتکب جرائم و تخلفات شهری می‌گردد، ناچاراً مرحله مداخله کیفری به‌عنوان آخرین راه چاره می‌بایست در دستور کار قرار گیرد. نکته ضروری در این قسمت پافشاری به برگزاری مواجهه حضوری با متخلفان و مجرمان به‌منظور اطمینان از کیفی بودن جریان مراحل پیشین و اطمینان از ضرورت شروع مرحله مداخله کیفری است. با توجه به تصویب قانون شوراهای حل اختلاف در مجلس شورای اسلامی و طراحی دادگاه‌های صلح در این قانون^۲ و صلاحیت مقرر برای آن در رسیدگی به جرائم و تخلفات دسته ۷ و ۸ و قرار گرفتن عمده جرائم و تخلفات شهری در این دودسته، طبعاً رسیدگی توسط این نهاد صورت خواهد پذیرفت، اما باین‌وجود، همانطوریکه گفته شد، با توجه به تاثیر گذاری مرحله دادسرا و اقدامات و قرارهای مراقبتی و اینکه بیشتر این موارد بدون مرحله تعقیب در دادگاه طرح خواهند شد، ضرورت امکان صدور قرارهای مراقبتی به دست این نهاد احساس می‌گردد. در مرحله قضائی نیز صدور قرار نظارت قضائی فعالیت عام‌المنفعه در فعالیت‌های جمع‌آوری متکدیان، تفکیک زبله از مبدا و انجام فعالیت‌های ساختمانی برای اماکن عمومی به‌ویژه پارک‌های محلی نزدیک به محل وقوع تخلف کارساز می‌باشد؛ اما در مواردی که این تکرار به انگیزه کسب مال برای امرار معاش یا رفع نیازمندی‌ها شخصی صورت می‌گیرد، همانند جمع آوری زباله‌های خشک، ارجاع این دسته به فرایند قضائی اصولاً فاقد اثر و غیر اثربخش است در این موارد ورود این افراد به چرخه دریافت مجوز تفکیک و یا الزام به حضور در محل‌های خاص برای فعالیت در تخلفاتی، همانند دست‌فروشی، اثربخشی مناسبی را خواهد داشت.

نتیجه گیری

با در نظر گرفتن ضرورت ترویج اصل مشارکت برای اداره شهرها و دارا بودن نتایج سودمندتر و کم هزینه تر نسبت به سامانه عدالت کیفری، و قابلیت وسیع در اقناع شهروندان در عدم تکرار و توجه به زمینه‌ها که از در معرض مداخله قرار گرفتن افراد فقیر یا ناتوان به انگیزه فقرشان جلوگیری می‌کند، تنظیم گری پاسخگو، همخوانی درخور توجهی با هدف مداخله در جرائم و تخلفات شهری دارد، مشروط به اینکه پیاده‌سازی آن، که در هر زمینه اجرائی می‌تواند با زمینه اجرائی دیگر متفاوت باشد، برخوردار از ویژگی‌های بومی محل پیاده‌سازی باشد.

نظام حقوقی و اجرائی مداخله در جرائم و تخلفات شهری ایران، تنظیم گرایانه نیست و این امر باعث ناکارآمدی آن شده است. در این دامنه، قانونگذار ایرانی، ترجیحاً محلی می‌بایست دایره فعالیت‌های مشروع شهروندان را توسعه داده و نظم شهری را بر اساسی تعریف نماید که بیشترین مشارکت در تعریف آن را خود تنظیم شوندگان و دغدغه‌های ایشان داشته باشند. مداخلات می‌بایست بسته به مخاطب، مرحله‌ای طراحی و بهره‌مندی از عناصر قدرت به‌عنوان آخرین راه چاره پیگیری گردیده و هدف اجبار شهروندان به پیروی، با طراحی هرچه‌ای که در بردارند اقدامات متنوع و منعطف بوده و به زمینه‌های وقوع جرائم و تخلفات شهری معطوف باشند، رفع گردد. تدارک نهادهای تخصصی برای پیاده‌سازی تنظیم گری پاسخگو و الزامات آن، همانند اهتمام جدی به دخالت تنظیم شوندگان در فرآیندها و مقررات ناظر بر تنظیم فعالیت ایشان، اقناع‌سازی شهروندان برای پیروی از قوانین، حذف مقررات زائد و کاهش مراکز صدور مجوز اقدام گردد.

References:

- Ayres Ian And John Braithwaite/ Tripartism: Regulatory Capture And Empowerment/1991/Available At [Http://Johnbraithwaite.Com/Retrieved 22november2023](http://Johnbraithwaite.Com/Retrieved 22november2023)
- Babajani, Irfan; Abdullah, Afshin. (1400). The possibility of applying alternatives to criminal prosecution against natural and legal persons in the laws of Iran and France. *Research Journal of Islamic Law*, ۲۲ (۱ (series ۵۳)), ۱۵۵-۱۸۲. SID. <https://sid.ir/paper/۹۵۵۹۲۲/>. [In Persian]
- Braithwaite Valerie/Regulatory Theory Foundations And Application/2017/Available At [Https://Www.Jstor.Org/Stable/J.Ct1q1crtm/Retrieved22november2023](https://Www.Jstor.Org/Stable/J.Ct1q1crtm/Retrieved22november2023)
- Braithwaite,j/ Linking Crime Prevention to Restorative Justice /1998/ Ausralian National University/Available at [Https://Www0.Anu.Edu.Au/Retrieved22november2023](https://Www0.Anu.Edu.Au/Retrieved22november2023)
- Braithwaite.J /Minimally Sufficient Deterrence/2018/Available At <http://:128.135.181.078/Retrieved22november2023>
- Braithwaite.J/ Street-Level Meta-Strategies: Evidence on Restorative Justice and Responsive Regulation/2021/. Available At [Http://: Www.Annualreviews.Org/Retrieved22november2023](http://: Www.Annualreviews.Org/Retrieved22november2023)
- Bromley Ray/Street Vending And Public Policy: A Global Review/ International Journal Of Sociology And Social Policy · February 2000/Available At: 10.1108/01443330010789052/Retrieved22november2023
- Crawford Adam/ Contractual Governance Of Divant Behaviorur/2003/Journal Of Law And Socity/Volume 30/Number 4/Available At [Https://Www.Jstor.Org/Stable/1410369/Retrieved22november2023](https://Www.Jstor.Org/Stable/1410369/Retrieved22november2023)
- Crawford Adam/Restorative Justice And Antisocial Behavior Interventions As Contractual Governance/2009/Available AT [Https://Www.Researchgate.Net/Publication/299636995/Retrieved22november2023](https://Www.Researchgate.Net/Publication/299636995/Retrieved22november2023)
- Daniel W. Van /RJ City: Phase 1/ Final Report /Ness Centre For Justice & Reconciliation Prison Fellowship International //Retrieved 28 December 2023
- F. Rich Thomas/ The Use Of Computerized Mapping In Crime Control And Prevention Programs/ National Institute Of Justice/1995/Available At NIJ Research In Action/ Retrieved22november2023
- Fitful AL arid Leanne And Others/ Implementing Restorative Justice In Police Departments/ Police Practice And Research /Vol. 13, No. 5, October 2012, 450-463/Available at: <https://www.researchgate.net/publication/Retrieved22november2023>
- Foley, Tony. (2004). using a responsive regulatory pyramid in environmental regulation. Available at:<https://www.researchgate.net/publication/242267885/Retrieved22november2023>
- Gunningham, N, Grabosky, P with Sinclair, D (1998) Smart Regulation: Designing Environmental Policy,Clarendon Press/Available at <https://www.researchgate.net/Retrieved22november2023>
- Hashemi, Abdul Rasul, Azkia, Mustafa; Mousavi, Seyyed Yacoub. (۱۴۰۱). Sociological study of urban destitute strategies for survival in the city (case study: Heads of destitute households in Tehran). *Local Development (Rural-Urban)*, ۱۴(۲), ۵۲۸-۵۱۱. doi: ۱۰/۲۲۰۵۹/jrd.۲۰۲۳/۳۴۶۶۵۴/۶۶۸۷۴۹. [In Persian]
- Hoshiari, Dariush; Esmaili, Mehdi, Kalantari, Kiyomarth. (۱۴۰۱). An analysis of criminal control against vandalism. *Research Journal of Criminal Law*, ۱۳(۱), ۲۸۹-۳۱۴. doi: ۱۰/۲۲۱۲۴/jol.۲۰۲۱/۱۹۲۵۸/۲۱۰۶. [In Persian]
- Hosni Elham, environmental self-regulation, concept, foundations and tools (with a look at Iran's laws), *Energy Law Studies*, Volume ۶, Fall and Winter ۲, ۲۰۱۹, pp. ۳۰۴-۲۸۵. [In Persian]
- Ismaili, Mohammad. (۲۰۱۶). Preventive justice: curbing crime in the framework of the legal system. *Criminal Law and Criminology Studies*, ۴(۲), ۲۹۷- doi: ۱۰/۲۲۰۵۹/jqclcs.۲۰۱۸/۲۳۹۹۴۴/۱۲۳۲. [In Persian]
- Janipour, Mojtabi; Qarib, Rokhsare (۲۰۱۶). A comparative study of the scope and criteria of criminal mediation in the laws of Iran, England and Belgium. *Research Journal of Criminal Law*, ۸(۱), ۲۳۷-۲۵۸. doi: ۱۰/۲۲۱۲۴/jol.۲۰۱۷/۲۲۹۴. [In Persian]
- Jennifer Wood, Clifford Shearing And Jan Frosted /restorative justice and nodal governance/ International Journal Of Comparative And Applied Criminal Justice · February 2011/Available At 10.1080/01924036.2011.53568/Retrieved22november2023

- Jeroen van der Heijden and Olga Batura (2023) "Enforcement concepts and strategies in the EU." IN: Scholten, M. (ed), Handbook of EU Law Enforcement. Cheltenham: Edward Elgar, 76-90
- Kolieb, Jonathan. (2015). when to punish, when to persuade and when to reward: strengthening responsive regulation with the regulatory diamond. Monash University law review. Monash University. Faculty of Law./Available at <https://www.researchgate.net/publication/285591286/> Retrieved 22 November 2023
- Mehra, Nasreen; Roudsarabi, Hassan. (۱۴۰۰). Decriminalization of police in the English criminal justice system, basics and effects. Journal of Legal Research, ۲۴(۹۶), ۱۰۹-۱۳۸. SID. <https://sid.ir/paper/۱۰۶۳۶۲۰/fa>. [In Persian]
- Mela, A. Urban public space between fragmentation, control and conflict. City Territ Archit 1, 15 (2014). <https://doi.org/10.1186/s40410-014-0015-0/> Retrieved 22 November 2023
- Mina, Mehran; Rahimi Mohammad Mehdi. (۲۰۱۸). Analyzing and investigating the role of criminal law in sustainable urban development: a case study of extreme retail density management in Iranian metropolises. Quarterly Journal of Geography (Regional Planning), ۹(۳۵), ۵۳۸-۶۱۱. [In Persian]
- Nobahar, Rahim; Shah Begi, Iman. (۲۰۱۹). The evolution of the paradigm of punishment to regulation in the light of responsive regulation theory. Studies in Criminal Law and Criminology ۵۰(۲), ۵۱۵-۵۳۹. doi: ۱۰/۲۲۰۵۹/jqclcs.۲۰۲۱/۲۶۱۳۲۶/۱۳۲۵. [In Persian]
- Pranis Kay/ Building Community Support for Restorative Justice: Principles and Strategies/1995/Available at <https://www.iirp.edu/news/> Retrieved 22 November 2023

استناد به این مقاله:

سروی، جعفر. فرجیها، محمد؛ شیخ الاسلامی، عباس (۱۴۰۳)، « رویکرد تنظیم‌گری پاسخگو به کنترل جرائم و تخلفات شهری،

پیشنهاد الگوی اجرایی»، پژوهشنامه حقوق کیفری، دوره ۱۵، پیاپی ۳۰، صص. ۹۵-۱۰۹

Doi: 10.22124/jol.2024.26488.2447

Copyright:

Copyright for this article is transferred by the author(s) to the journal, with first publication rights granted to *Criminal Law Research*. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

